

Umsögn Sjúkraliðafélags Íslands um frumvarp til breytinga á lyfjalögum, lögum um dýralyf og lögum um lækningatæki (viðbrögð við lyfjaskorti o.fl.)

Þessi umsögn beinist að því að tryggja að sjúkraliðar, sem bera ábyrgð á stórum hluta lyfjagjafa og eftirlits í heilbrigðiskerfinu, verði viðurkenndir í lyfjalögum sem hluti af formlegri framkvæmd lyfjameðferðar, í þágu öryggis sjúklinga, skýrrar ábyrgðar og raunhæfrar verkaskiptingar.

Sjúkraliðafélag Íslands fagnar þeim tilgangi frumvarpsins að efla öryggi og samræmingu í lyfjagjöf og lyfjaumsýslu. Við teljum þó nauðsynlegt að ganga lengra. Eitt lykilatriði er enn vanrækt: að sjúkraliðar, sem í reynd sinna mikilvægum lyfjaverkum víðs vegar um heilbrigðiskerfið, séu ekki nefndir í lyfjalögum. Því vantar skýra lagalega viðurkenningu á störfum þeirra og ábyrgð.

Sjúkraliðar eru lögvernduð heilbrigðisstétt samkvæmt lögum nr. 34/2012 og bera sjálfstæða faglega ábyrgð á sínum störfum. Samkvæmt reglugerð nr. 511/2013 um menntun, réttindi og skyldur sjúkraliða sinna þeir m.a. lyfjagjöf samkvæmt fyrirmælum, fylgjast með áhrifum lyfjameðferðar, meta breytingar á heilsufari sjúklinga og skrá klínískar upplýsingar og frávík. Í daglegri starfsemi eru sjúkraliðar þeir sem:

- annast stóran hluta lyfjagjafa á hjúkrunarheimilum, sjúkradeildum og í heimahjúkrun,
- fylgjast með verkun og aukaverkunum lyfja í nánú samneyti við sjúklinga,
- greina snemma merki um of- eða vanskömmun, eða breytingar á ástandi,
- og miðla lykilupplýsingum til hjúkrunarfræðinga og lækna sem hafa áhrif á áframhaldandi meðferð.

Sérhæfðir sjúkraliðar, sem lokið hafa 60 ECTS eininga fagháskólanámi, búa yfir aukinni klínískri færni og sinna samkvæmt reglugerð flóknari lyfjagjöfum og tengdum verkum. Þrátt fyrir þetta er starfsheiti sjúkraliða hvergi að finna í lyfjalögum. Þeir eru ósýnilegir í löggjöfinni, og þar með lögformlega ótengdir þeim verkferlum sem þeir bera daglega ábyrgð á. Þetta er alvarlegt, bæði faglega og lagalega. Það er einfaldlega ekki verjanlegt að heilbrigðisstarfsfólk, sem sinnir lyfjatengdri þjónustu af fagmennsku og ábyrgð, njóti ekki þess að vera viðurkennt í lögum.

Lagalegur sýnileiki skiptir máli. Hann afmarkar ábyrgð, krefst menntunar og eykur öryggi fyrir starfsfólk og sjúklinga. Þegar heilbrigðisstétt er nefnd í lögum, fylgja því skýr réttindi og skyldur. Þar er settur rammi um verkaskiptingu, skilyrði um menntun og viðurkennt hvaða fagfólk má sinna hvaða verkum. Ef sjúkraliðar eru áfram útilokaðir úr lagatexta, heldur áfram það ástand sem ríkir nú. Að ábyrgð sé oft óljós, túlkanir mismunandi milli stofnana og fagmennska þeirra vanmetin.

Dæmi úr dómaframkvæmd undirstrikar þetta. Í þekktu máli þar sem sjúkraliði var ákærður eftir banvænt lyfjamistök kom glöggst fram að vantaði skýra verkaskiptingu og lagalega viðurkenningu¹. Slík mál sýna hversu alvarlegar afleiðingar lagalegt tómarúm getur haft, bæði fyrir fagfólkið sjálft og fyrir öryggi þeirra sem þjónustunnar njóta.

Þegar hjúkrunarfræðingar, læknar, ljósmæður og tannlæknar eru taldir upp í frumvarpinu, en sjúkraliðar útilokaðir, er verið að staðfesta þá skekkju sem þegar hefur áhrif á daglega starfsemi stofnana. Þeir sjúkraliðar sem sinna lyfjatengdum verkum samkvæmt verkferlum og eftir faglegri þjálfun, jafnvel sérhæfðir sjúkraliðar með diplómanám að baki, eru þar með settir í stöðu þar sem þeir njóta ekki formlegrar viðurkenningar né verndar.

Til að lýsa þeirri klínísku ábyrgð sem sjúkraliðar bera daglega viljum við draga upp örfá dæmi sem á við um fjölmargar vitjanir sjúkraliða í heimahjúkrun og í annarri heilbrigðisþjónustu.

- Sjúkraliði fylgist með verkjastillingu hjá einstaklingi með langvinna verki, endurnýjar fentanýlplástur, metur húðástand og athugar möguleg ofskömmtnareinkenni.
- Sjúkraliði tryggir rétta lyfjagjöf með augndropum hjá skjólstæðingi með sjónskerðingu og fylgist með aukaverkunum.
- Sjúkraliði sinnir blóðsykursmælingu, gefur insúlín, metur öndun og stillir súrefnisgjöf hjá einstaklingi með fjölþætt heilsufarsvandamál.
- Sjúkraliði tekur við Suboxone lyf² frá lyfsala og setur í læstan lyfjaskáp, gefur skjólstæðingi og fylgist með aukaverkunum og líðan.
- Sjúkraliði sér um tilfallandi lyfjagjöf til íbúa, sækir viðbótarlyf í aðgangstýrða lyfjageymslu³ sinnir tilfallandi breytingum á lyfjum í lyfjarúllu.

Allt er skráð samkvæmt verklagi í sjúkraskrárkerfi, samráð er haft við hjúkrunarfræðing eða lækni þegar þörf er á.

Svona raunveruleg dæmi undirstrika hvernig sjúkraliðar sinna öflugri og ábyrgri lyfjameðferð, bæði framkvæmd og eftirliti, og sýna hversu brýnt það er að lagarammi viðurkenni þetta hlutverk með skýrum hætti.

¹ Fréttir um málið má m.a. lesa hér: [Lyf oft vitlaust gefin: "Ástæða til að hafa áhyggjur" - Vísir](#)

² [Suboxone | Lyf | Lyfjabókin](#)

³ Á við um sérhæfða sjúkraliða sem lokið hafa viðbótarnámi við Fjölbaut í Ármúla og Háskólann á Akureyri.

Við leggjum því til að eftirfarandi verði felld inn í frumvarpið:

- Að starfsheitið sjúkraliði verði tilgreint í lögum um lyf og lyfjaumsýslu þar sem fjallað er um þátttöku heilbrigðisstarfsmanna í framkvæmd lyfjameðferðar.
- Að kveðið verði á um að sjúkraliðum sé heimilt að sinna lyfjagjöf og lyfjatengdri þjónustu samkvæmt viðurkenndum verkferlum, menntun og faglegri ábyrgð, eins og þegar gildir samkvæmt reglugerð nr. 511/2013.
- Að frumvarpið tryggi að sjúkraliðar séu viðurkenndir þátttakendur í skráningu, verklagi og verklagsmótun sem varðar framkvæmd lyfjameðferðar.

Slík breyting krefst ekki róttækrar kerfisbreytingar, heldur staðfestir hún þá ábyrgð sem sjúkraliðar bera í dag. Hún skapar betri verkaskiptingu, eykur faglegt öryggi og tryggir að mannauður heilbrigðisþjónustunnar sé nýttur með markvissum og faglegum hætti.

Við hvetjum heilbrigðisráðuneytið og Alþingi til að sýna umbótavilja með því að samþykkja að starfsheitið sjúkraliði verði tekið upp í lyfjalög. Þannig verði þátttaka sjúkraliða í lyfjaumsýslu formlega viðurkennd í samræmi við þá ábyrgð sem þeir þegar bera.

Fyrir hönd Sjúkraliðafélags Íslands

Sandra B. Franks